

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

КРАСОВСЬКА Ольга Олександрівна

УДК 378.147 : 373.67

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ У ГАЛУЗІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Житомир – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант:

доктор педагогічних наук, професор
Лісова Світлана Валеріївна,
завідувач кафедри теорії і методики
професійної освіти Рівненського
державного гуманітарного університету;

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Лук'янова Лариса Борисівна,
директор Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих НАПН України (м. Київ);

доктор педагогічних наук, професор
Орлов Валерій Федорович,
проректор з наукової роботи Мистецького
інституту художнього моделювання та
дизайну імені Сальвадора Далі (м. Київ);

доктор педагогічних наук, професор
Дем'янчук Олександр Никанорович,
завідувач кафедри методики викладання
мистецьких дисциплін Кременецької
обласної гуманітарно-педагогічної
академії імені Тараса Шевченка.

Захист відбудеться 16 січня 2018 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті http://zu.edu.ua/avto_ped.html та в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40.

Автореферат розісланий 15 грудня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах модернізації національної системи освіти постає необхідність переосмислення досвіду теорії і практики підготовки педагогів початкової школи. Сучасні тенденції розвитку шкільної мистецької освіти потребують удосконалення та оновлення професійної підготовки педагогічних працівників. Перед учителем початкової школи висуваються актуальні завдання формування загальнокультурної компетентності учня, яка передбачає обізнаність та самовираження особистості у світі культури, глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших. У Концепції «Нова українська школа» (2016) зазначається, що вчитель повинен сформувати в дитини здатність розуміти твори мистецтва, розвивати власні естетичні смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття прекрасного.

У «Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» (2013), «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті» (2002) наголошено на важливості особистісного розвитку вчителя як найвищої цінності суспільства. У державних та міжнародних документах (Конституції України (1996), «Болонській декларації» (1999) та ін.) акцентується увага на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу. Розв'язання цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від учителя глибокого усвідомлення переваг особистісно орієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації навчально-виховного процесу з дисциплін художньо-естетичного циклу, мистецької грамотності, оволодіння інноваційними педагогічними технологіями.

Особливості професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти представили в наукових працях А.Алексюк, О.Глузман, С.Гончаренко, В.Козаков, О.Макаренко, В.Нагаєв, Н.Ничкало, В.Панченко, В.Семиченко, С.Сисоєва. Проблеми професійного становлення майбутнього вчителя присвятили наукові дослідження у галузі філософії освіти В.Андрущенко, Г.Васянович, Б.Гершунський, І.Зязюн, М.Кісіль, В.Кремень, В.Луговий, П.Саух. Психологічні засади професійного формування майбутнього педагога досліджували Г.Балл, І.Бех, М.Дяченко, С.Максименко, В.Моргун, О.Науменко, В.Рибалка.

Актуальні положення теорії і методики професійного становлення педагога всебічно висвітлено в наукових доробках О.Антонової, О.Безпалько, С.Вітвицької, О.Вознюка, О.Дубасенюк, К.Дурай-Новакової, В.Євтуха, В.Ковальчук, А.Кузьмінського, С.Лісової, О.Мороза, А.Нісімчука,

Л. Онищук, Г. Тарасенко, О. Ярошенко. Дослідженню змісту, методів, засобів та організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи присвячено праці В. Бондаря, О. Будник, С. Власенко, М. Дарманського, О. Кіліченко, С. Мартиненко, С. Скворцової, Л. Хомич, І. Шапошнікової, О. Ярошинської.

Проблема актуальності мистецької освіти, її ролі в системі професійно-педагогічної підготовки розглядається в низці сучасних наукових досліджень. Обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до викладання мистецьких дисциплін та естетичного виховання учнів репрезентують О. Дем'янчук, С. Коновець, Л. Масол, О. Отич, В. Орлов, Г. Падалка, О. Рудницька, Н. Сидорчук, О. Хижна, Г. Шевченко, Б. Юсов. Зарубіжний досвід професійної підготовки вчителів у галузі мистецької освіти висвітлюється в наукових працях Н. Абашкіної, С. Бобракова, Т. Гордієнко, Ю. Кіщенко, Н. Мукан, Г. Ніколаї, О. Олексюка, Н. Попович, А. Соколової, Т. Харченко. Актуальні питання підготовки майбутнього вчителя початкової школи до реалізації завдань мистецько-освітньої діяльності репрезентують у наукових здобутках учені країн Європейського Союзу Е. Мартісаускіне (E. Martišauskienė), Р. Віткаускас (R. Vitkauskas), Ж. Рінкевічюс (Z. Rinkevičius), М. Сінжеревська (M. Sieńczewska), Д. Собіранська (D. Sobierańska), М. Радванська (M. Radwańska), Я. Фігель (Y. Figel), Д. Вентер (D. Venter).

Різномісні аспекти впровадження інноваційних освітніх технологій розкриваються у наукових працях В. Беспалько, А. Вербицького, І. Дичківської, Л. Коваль, І. Коновальчука, Л. Лук'янової, М. Махмутова, В. Оконь, О. Падалки, О. Пехоти, Г. Селевка, І. Смолюка, А. Хуторського. Висвітлення проблем упровадження нововведень у процесі професійної підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти стали предметом дослідження Н. Белявіна, М. Букача, М. Дергача, П. Ніколаєнка, М. Пічкура, Ю. Ростовської, Т. Турчин, О. Хомік, О. Чайковської, І. Шевченко.

Результати наукового пошуку дали змогу виявити різні підходи до розв'язання проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до процесу естетичного виховання школярів. Однак, безпосередньо професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій ще не була предметом спеціальних досліджень в українській педагогічній науці. Аналіз практичного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців визначеного напрямку, методологічної та методичної літератури дозволив окреслити низку суперечностей між:

- соціокультурними вимогами, завданнями сучасної початкової шкільної освіти в галузі художньо-естетичного виховання молодших школярів і

невідповідними їм рівнями професійної готовності майбутніх фахівців початкової школи до мистецько-освітньої діяльності;

- традиційною системою підготовки студентів педагогічних факультетів та індивідуально-творчим характером майбутньої професійної діяльності у галузі мистецької освіти, відкритої до інновацій;
- необхідністю підвищення якості підготовки майбутніх учителів початкової школи та недостатньою обґрунтованістю сучасних цілей і підходів до забезпечення її ефективності;
- потребою забезпечення цілісності й наступності змісту професійної підготовки майбутніх фахівців початкової школи до мистецько-освітньої діяльності та недосконалістю стандартів вищої освіти;
- необхідністю підвищення рівня професійної готовності студентів педагогічних факультетів до мистецько-освітньої діяльності на основі реалізації інноваційних технологій навчання та невідповідністю навчально-методичного забезпечення цього процесу.

Отже, актуальність проблеми, її соціальна значущість, необхідність подолання означених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано в межах комплексної теми «Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах європейської інтеграції», яка розробляється кафедрою педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (РК № 0110U002110). Тема дисертації затверджена вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 2 від 23. 09. 2011 р.) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 30. 01. 2012 р.).

Мета дослідження – обґрунтувати теоретико-методичні засади та розробити й експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання дослідження**.

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці діяльності вищих навчальних закладів.
2. Обґрунтувати теоретико-методологічні засади проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.
3. Проаналізувати понятійно-термінологічний апарат дослідження.

4. Теоретично обґрунтувати й розробити структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.

5. Розкрити сутнісні ознаки професійної готовності майбутніх педагогів початкових класів до мистецько-освітньої діяльності, визначити критерії, показники та рівні її сформованості.

6. Розробити методичні засади професійної підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.

7. Експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності засобами інноваційних технологій.

Основні концептуальні ідеї дослідження. Концепція дослідження ґрунтується на основних наукових положеннях складного міждисциплінарного феномену мистецької освіти в сучасному соціокультурному просторі, методологічних підходах, базових ідеях і принципах процесу інноватизації професійно-педагогічної освіти, які на методологічному, теоретичному та методичному рівнях визначають провідні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у визначеному напрямі.

Методологічний концепт відображає: філософські положення законів і категорій наукового пізнання, передбачає втілення фундаментальних філософських ідей та положень про взаємозумовленість та цілісність явищ і процесів об'єктивної педагогічної дійсності, обумовленість педагогічних явищ впливом соціокультурного розвитку суспільства, взаємозв'язок мистецтва, культури й освіти; філософські ідеї теорії освіти, а також окреслює взаємодію різних підходів загальнонаукової й конкретнонаукової методології до виявлення й аналізу тенденцій інноватизації освітніх систем, упровадження вихідних положень гуманістичного, культурологічного, аксіологічного, системного, міждисциплінарного, особистісно орієнтованого, технологічного, діяльнісного, компетентнісного підходів.

Теоретичний концепт визначає: систему ідей, концептуальних положень, вихідних категорій, понять, дефініцій, що уможливорює розуміння сутності досліджуваної проблеми та її характеристик; розкриття основних положень, які стосуються теоретичних і методичних основ мистецької освіти, інноваційних стратегій розвитку професійно-педагогічної освіти, взаємозв'язку теорії і

практики в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності засобами інноваційних технологій; концепцію та авторську структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у визначеному напрямі, ядром якої є готовність випускника до мистецько-освітньої діяльності на високому науково-педагогічному рівні і здатність до самовдосконалення і саморозвитку в умовах її оновлення.

Методичний концепт передбачає експериментальну перевірку ефективності структурно-функціональної моделі цілісного процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій на основі реалізації наукових підходів та дотримання взаємопов'язаних умов, упровадження авторського науково-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців у галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 013 «Початкова освіта», навчально-методичних комплексів дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі» та спеціальних навчальних курсів «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво», «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності, що забезпечується інтегруванням традиційних форм, методів, засобів та інноваційних технологій за принципом взаємного доповнення і підсилення, визначення ефективності педагогічного процесу.

Зазначені концептуальні положення покладено в основу формулювання загальної та часткових гіпотез дослідження.

Загальна гіпотеза дослідження ґрунтується на тому, що розробка і впровадження структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій сприятиме її оновленню, зростанню рівня готовності вчителя до розв'язання завдань художньо-естетичного виховання молодших школярів, формуванню конкурентоспроможного педагога, здатного до творчої самореалізації в професійній діяльності.

Загальна гіпотеза конкретизована в **часткових** припущеннях та визначається положеннями про те, що ефективність авторської моделі значно підвищиться за умов:

- створення інноваційного середовища професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до мистецько-освітньої діяльності на засадах інтеграції мистецтва, освіти, науки, інновацій на основі реалізації положень гуманістичного, культурологічного, аксіологічного, міждисциплінарного, системного, особистісно орієнтованого, технологічного, діяльнісного, компетентнісного підходів;

- окреслення концептуальних положень та проектування структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій;
- упровадження в освітній процес вищого навчального закладу структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у визначеному напрямі;
- комплексного використання у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів початкової школи спеціально відібраних інтегративних, інтенсивних, інформаційно-комунікативних, контекстних, художньо-педагогічних, альтернативних технологій та оволодіння студентами відповідними алгоритмами професійної діяльності;
- розроблення і впровадження в освітній процес авторського навчально-методичного забезпечення дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» (навчальні плани, навчальні програми, навчально-методичні посібники, інструктивно-методичні матеріали, електронні засоби навчання).

Теоретичною основою дослідження є наукові праці, що розкривають проблеми філософії, психології, педагогіки, мистецької освіти, педагогічної інноватики: філософські концепції розвитку сучасної освіти (В. Андрущенко, С. Клепко, В. Луговий, В. Огнев'юк, П. Саух); положення психологічної науки про формування особистості педагога (Г. Балл, І. Бех, М. Дяченко, С. Максименко, В. Моргун, О. Науменко, В. Рибалка, Б. Теплов); наукові ідеї психології, педагогіки, мистецтвознавства та культурознавства щодо гуманізації й гуманітаризації освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Краєвський, Ю. Мальований, Н. Ничкало); наукові положення теорії професійного становлення педагога (Г. Васянович, П. Воловик, Б. Гершунський, О. Пехота, М. Солдатенко); теоретико-методичні основи підготовки вчителя у вищих педагогічних закладах освіти (О. Антонова, В. Бондар, Н. Бібік, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, Л. Коваль, О. Савченко, Г. Тарасенко), питання готовності вчителя до професійної діяльності (О. Абдулліна, А. Алексюк, Л. Хомич, Л. Хоружа); дидактичні основи оновлення змісту освіти (Д. Зуєв, І. Козловська, В. Краєвський, І. Лернер); наукові дослідження сутності інновацій у сфері освіти (В. Загвязинський, М. Кларін, В. Сластьонін, В. Слободчиков, А. Хуторської, О. Юсуфбекова); різнобічні аспекти впровадження освітніх технологій (В. Беспалько, А. Вербицький, Н. Маслова, М. Махмутов, В. Оконь, О. Падалка, О. Пехота, Г. Селевко, С. Сисоєва); результати методичних досліджень у галузі мистецької освіти (О. Коновець, А. Линенко, Л. Масол, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Шевнюк).

Для розв'язання поставлених завдань на різних етапах наукового пошуку і перевірки гіпотези використано **методи дослідження** :

теоретичні – науковий аналіз і синтез філософських, психолого-педагогічних, мистецтвознавчих та нормативно-правових джерел, інтернет-ресурсів, авторефератів, дисертацій з проблеми дослідження; вивчення та узагальнення практики діяльності вищих навчальних закладів; індукція і дедукція для формування тезаурусу і концептуальних засад дослідження; порівняльний аналіз для з'ясування сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти; ретроспективний аналіз вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду для визначення тенденцій професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти; порівняння і класифікація для визначення сутнісних характеристик, критеріїв і рівнів готовності майбутніх педагогів початкових класів до мистецько-освітньої діяльності; моделювання і проектування для розроблення структурно-функціональної моделі досліджуваного процесу;

емпіричні – діагностичні (психолого-педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, інтерв'ювання, тестування, самооцінка, експертна оцінка, вивчення документів і продуктів діяльності) для діагностики рівня готовності майбутніх педагогів початкових класів до мистецько-освітньої діяльності; педагогічний експеримент з якісним і кількісним аналізом результатів для перевірки ефективності авторської структурно-функціональної моделі;

методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу результатів експериментального дослідження, перевірки їх об'єктивності й валідності: статистичний критерій Колмогорова-Смирнова, метод лінійної кореляції К. Пірсона, метод Є. Пустильника для перевірки відповідності емпіричних даних законам нормального розподілу, факторний аналіз (за допомогою пакету SPSS Statistics 17.0).

Організація та експериментальна база дослідження. Експериментальне дослідження проводилося впродовж 2011–2017 років. У ньому брали участь студенти спеціальності 013 «Початкова освіта» Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Усього в експериментальній роботі на різних її етапах взяли участь 602 майбутніх учителя початкової школи, 16 викладачів.

На першому – *теоретико-концептуальному* етапі (2011-2012 рр.) – обґрунтовано актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання наукового пошуку, розроблено його концепцію; проаналізовано стан проблеми у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці; систематизовано провідні наукові підходи до її розв'язання; уточнено тезаурус дослідження.

На другому – *аналітико-пошуковому* етапі (2012-2013 рр.) – розроблено програму експериментальної роботи; визначено сутнісні характеристики готовності студентів педагогічних факультетів до мистецько-освітньої діяльності; обґрунтовано теоретичні засади й розроблено структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій; обґрунтовано критерії відбору інноваційних технологій, що забезпечують ефективність професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності.

На третьому – *експериментальному* етапі (2014-2016 рр.) – визначено критерії, рівні, показники та методи діагностики готовності студентів педагогічних факультетів до мистецько-освітньої діяльності; здійснено організацію та проведено констатувальний та формувальний етапи педагогічного експерименту, у процесі яких перевірено ефективність авторської структурно-функціональної моделі; упроваджено результати дослідження.

На четвертому – *узагальнюючому* етапі (2016-2017 рр.) – здійснено статистично-кількісний аналіз й узагальнення результатів експериментальної роботи; сформульовано висновки, окреслено перспективи подальших наукових пошуків.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягають у тому, що *вперше*: на міждисциплінарному рівні обґрунтовано теоретико-методологічні засади професійної підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» до мистецько-освітньої діяльності як цілісної педагогічної системи; розроблено концептуальні засади і структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій; упроваджено сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх педагогів початкових класів; обґрунтовано структуру готовності майбутнього педагога початкових класів до мистецько-освітньої діяльності, яка включає когнітивний, мотиваційний, ціннісно-естетичний, діяльнісно-технологічний та особистісно-рефлексивний компоненти, її критерії та рівні, відповідно до яких обрано методичний інструментарій для вивчення динаміки їх сформованості; визначено етапи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій та основні тенденції цього процесу в європейських країнах.

Удосконалено змістові характеристики інноваційних технологій, зміст, організаційні форми шляхом упровадження інноваційного середовища професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності (поєднання класичного лекційно-семінарського навчання з використанням сучасних інтенсивних освітніх технологій – дискусій, ігрового проектування, майстер-класів та творчої майстерні; технологій духовно-світоглядної естетико-мистецтвознавчої та комплексної інтеграції, технологій діалогової взаємодії, художньо-педагогічних сензитивно-вербальних та продуктивно-творчих технологій та контекстного навчання – навчально-педагогічних ігор, імітаційного моделювання, аналізу ситуацій професійної діяльності, інформаційно-комунікаційних технологій – інтерактивних комплексів навчально-методичного забезпечення, візуального супроводження занять, використання навчальних тестів, ліцензованих програмних педагогічних засобів, тестуючих систем для діагностики фахових знань та умінь майбутніх учителів початкової школи, дистанційних курсів); уточнено сутність понять «мистецька освіта», «професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти», її функції, принципи, зміст, інноваційні педагогічні технології.

Подальшого розвитку набули теоретичні положення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти, обґрунтування наукового уявлення про мистецьку компетентність учителя початкових класів, систематизація інноваційних технологій навчання студентів, сутнісні ознаки структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки педагогів початкової освіти до мистецько-освітньої діяльності в контексті її відкритості до інновацій, саморозвитку та самоорганізації.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає: в розробці й упровадженні науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; апробації навчально-методичних комплексів нормативної дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі» та спеціальних навчальних курсів «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» та «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» для майбутніх фахівців спеціальності 013 «Початкова освіта», що базуються на пріоритетних напрямках розвитку сучасної мистецької освіти; упровадженні авторської методики педагогічної діагностики стану професійної готовності майбутніх педагогів початкових класів до мистецько-освітньої діяльності; навчально-методичного посібника «Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі» для студентів бакалаврів спеціальності 013 «Початкова освіта» (гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1/11-9500 від 13. 10. 2012 р.) та

навчально-методичного посібника «Технології викладання освітньої галузі «Мистецтво» для студентів магістратури спеціальності 013 «Початкова освіта».

Положення і результати дослідження використовувалися для розроблення проекту стандарту вищої освіти України в галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 013 «Початкова освіта» для ступеня вищої освіти «Бакалавр».

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 1726 від 22.06.2016 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 564/2 від 24.04.17 р.), ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (довідка № 031/971 від 04.05.2017 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-29/02/961 від 24.03.2016 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 173 від 10.03.2016 р.), Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка (довідка № 05-16/66 від 20.05.2016 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 17/15 – 1852 від 30.06.2016 р.).

Особистий внесок автора у колективній монографії «Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку» автору належить параграф «Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у галузі мистецької освіти: теоретико-методологічний аспект» (0,38 д. а.); у колективній монографії «Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід» – параграф «Особистісно орієнтований підхід до мистецької освіти майбутніх учителів початкової школи» (0,83 д. а.); у колективній монографії «Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі» – параграф «Реалізація інноваційних технологій мистецької освіти в системі формування креативної особистості майбутнього вчителя початкової школи» (0,62 д. а.); у колективній монографії «Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання» – параграф «Художньо-педагогічні знання у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи» (1 д. а.).

Особистий внесок здобувача у науковій праці «Досвід професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти в країнах Європейського Союзу», опублікованій у співавторстві з С. Лісовою, полягає у визначенні основних тенденцій художньо-педагогічної підготовки в на сучасному етапі (0,25 д. а.). У науковій праці «Використання інноваційних освітніх технологій у фаховій підготовці творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи», опублікованій у співавторстві з І. Виговським, дисертанту належить класифікація інноваційних технологій професійно-педагогічної підготовки (0,3 д. а.). У науковій праці «Професійна підготовка

майбутніх учителів початкових класів у галузі мистецької освіти», опублікованій з Н. Міськовою, особистий внесок полягає у висвітленні методичних засад упровадження інноваційних освітніх технологій до процесу підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» (0,25 д. а.).

Апробація основних положень, висновків, результатів дослідження.

Основні положення й результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях і методологічних семінарах різного рівня, зокрема,

міжнародних: «Інновації у вищій школі: проблеми та перспективи в освіті і науці» (Кременець, 2013), «Актуальні проблеми сучасної науки» (Київ, 2013), «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2013), Челпанівські психолого-педагогічні читання (Київ, 2013), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2014), «Час мистецької освіти. Т. Г. Шевченко в контексті мистецької освіти: до 200-ліття від дня народження» (Харків, 2014), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2015); «Час мистецької освіти» (Харків, 2015), «Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення», (Кіровоград, 2015), «Society for cultural and scientific progress in Eastern Europe. Modern problems of education and science – 2015» (Budapest, 2015), «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки у ХХІ столітті: (Присвячується 90-річчю від дня народження С. Я. Дем'янчука)» (Рівне, 2015), «Актуальные научные исследования в современном мире» (Переяслав-Хмельницький, 2015), «European academic assembly – 2015. Europejskie studia humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo» (Kraków, 2015), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2016), «Час мистецької освіти» (Харків, 2016), «Society for cultural and scientific progress in Eastern Europe. Modern problems of education and science – 2016» (Budapest, 2016), «Формування професійних компетентностей майбутнього вчителя початкової школи в умовах модернізації педагогічної освіти України» (Дрогобич, 2016), «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в ХХІ столітті» (Рівне, 2017), «Сучасний вчитель початкових класів: європейський вимір» (Рівне, 2017);

всукраїнських: «Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика та перспективи розвитку» (Житомир, 2012), «Концепції розвитку сучасної психології та психотерапії» (Рівне, 2013), «Актуальні проблеми підготовки сучасного вчителя» (Умань, 2013), «Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців мистецької освіти» (Бердянськ, 2013), «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства» (Рівне, 2013), «Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі» (Мукачеве, 2013), «Актуальні проблеми підготовки

майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти» (Хмельницький, 2014), «Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти» (Хмельницький, 2015);

науково-практичних семінарах: «Сучасний учитель початкових класів: зростання професіоналізму в системі безперервної освіти» (Рівне, 2012), «Сучасний учитель початкових класів: зростання професіоналізму в системі безперервної освіти» (Рівне, 2013), «Сучасний учитель початкових класів: традиції та інновації» (Рівне, 2014), «Актуальні проблеми педагогіки вищої школи в контексті підготовки педагогів початкової ланки освіти» (Рівне, 2017). Результати дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (2011-2017 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 72 наукових публікаціях. Серед них: 1 монографія, 4 розділи у колективних монографіях, 2 навчально-методичних посібники, 4 методичних посібники, 28 статей, опублікованих у провідних фахових виданнях України, 6 – у закордонних наукових періодичних виданнях, 27 статей і тез у збірниках наукових праць за матеріалами міжнародних, всеукраїнських наукових конференцій та регіональних науково-практичних семінарів.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки на тему: «Виховання громадянської самосвідомості старшокласників засобами символіки народного мистецтва України» захищена у 1999 році в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова. Її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків на 69 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 542 сторінки, з яких 408 – основного тексту. У списку використаних джерел подано 512 найменувань (із них 30 – іноземною мовою). Робота містить 50 таблиць, 30 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, доцільність її наукового розроблення, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методологічні й теоретичні основи, методи дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичне і практичне значення; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи у практику діяльності вищих навчальних закладів.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти»** – проаналізовано сутність і роль мистецької освіти у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи; окреслено етапи становлення і розвитку теорії і практики мистецької освіти України у ХІХ–ХХІ столітті; представлено зарубіжний досвід професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти в країнах Європейського Союзу; визначено методологічні підходи до розгляду окресленої проблеми.

На основі проведеного науково-педагогічного аналізу джерел визначено понятійно-термінологічний апарат дослідження. У міждисциплінарному дискурсі *мистецьку освіту* розглянуто як процес навчання, виховання, розвитку і саморозвитку особистості, спрямований на формування її духовної культури та художньо-творчої самосвідомості, яка включає мистецькі знання та уявлення, систему ціннісних орієнтацій, розвинену емоційно-почуттєву сферу, що скеровують до творчого самовиразу в мистецькій діяльності та спонукають до спілкування з художньою культурою впродовж усього життя.

Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти – це процес засвоєння знань, умінь, способів дій, необхідних для здійснення мистецько-освітньої діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку дітей молодшого шкільного віку та його неперервного професійного вдосконалення.

У результаті історико-педагогічного аналізу проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності окреслено чотири етапи становлення і розвитку мистецької освіти в умовах функціонування перших вищих педагогічних навчальних закладів, академічних мистецьких шкіл у хронологічних межах ХІХ – ХХІ століття.

З'ясовано, що перший *етап* – *становлення мистецької освіти* в системі підготовки майбутнього вчителя (ІІ-га пол. ХІХ ст. – поч. ХХ ст.) – характеризується залученням професійних митців, випускників мистецьких академічних шкіл до процесу навчання в середніх школах і гімназіях, бурхливим розвитком приватних художніх шкіл, художньо-професійних закладів та вчительських інститутів на зламі ХІХ-ХХ століть, що забезпечило якісну професійну підготовку майбутніх фахівців різних освітніх напрямів. Другий *етап* – *розвитку мистецької освіти* в системі підготовки майбутнього вчителя (20-ті – 30-ті роки ХХ ст.) – відзначився значним розквітом національно-культурної ідеї, відродженням театрального, музичного та образотворчого мистецтва, що спонукало до формування вітчизняної системи мистецької освіти та професійної підготовки майбутніх фахівців педагогічної галузі. Під час *третього етапу* – *«радянської доби»* (40-ві – 80-ті роки ХХ ст.)

– створено розгалужену мережу навчальних закладів, просвітніх установ і наукових осередків, що координували розвиток усіх ланок культурно-мистецького життя. *Четвертий – сучасний етап оновлення* мистецької освіти в системі підготовки майбутнього вчителя (90-ті роки XX ст. – поч. XXI ст.) – пов’язуємо з процесами відродження української державності, модернізації національної системи освіти, удосконалення професійної підготовки педагогічних працівників. На сучасному етапі проблема оновлення професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти на державному рівні вирішується у теоретичній і практичній площині в середовищі вищих навчальних закладів та інститутів Національної академії педагогічних наук України.

На основі аналізу зарубіжного досвіду фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання мистецьких дисциплін у системі початкової, загальної освіти європейських країн було визначено *основні тенденції до:*

- державної підтримки розвитку мистецької освіти в Австрії, Іспанії, Великобританії, Фінляндії та співробітництво Міністерства освіти і Міністерства культури Німеччини, Польщі, Франції;
- зростання ролі неперервності професійної підготовки вчителя у галузі мистецької освіти;
- застосування міждисциплінарного підходу до розроблення змісту національних освітніх програм професійно-педагогічної підготовки, який полягає у створенні перехресних шляхів між мистецьким та іншими компонентами навчання студентів;
- поширення явища академічної мобільності, що є своєрідною платформою для створення єдиного європейського освітнього простору;
- домінування компетентнісного підходу у процесі педагогічної підготовки високопрофесійних кадрів;
- активного упровадження інноваційних педагогічних технологій до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти;
- удосконалення практичної підготовки шляхом залучення професійних митців, художніх колективів, культурних інституцій, використання їх як баз практик для підготовки майбутніх учителів до навчання мистецьких дисциплін учнів початкової школи.

Методологічною основою вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій визначено положення таких підходів: *гуманістичного* (підготовка майбутніх учителів на ідеях гуманізму, забезпечення потреби особистості майбутнього педагога у постійному й різнобічному

самовдосконаленні); *культурологічного* (передбачає збагачення професійної підготовки культурно-освітніми компонентами, що сприяє її інтеграції у системи світової та національної культур); *аксіологічного* (полягає у формуванні ціннісного ставлення до мистецько-освітньої діяльності вчителя початкових класів, яке синтезує сукупність орієнтацій на базові цінності педагогічної професії, художньої культури); *системного* (дозволяє спроектувати базисні системні зв'язки та компоненти структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій); *міждисциплінарного* (забезпечує інтегрування психолого-педагогічних і спеціальних методико-мистецьких знань у процесі вивчення циклу нормативних дисциплін та спеціальних курсів); *особистісно орієнтованого* (забезпечує врахування індивідуальних особливостей студентів та характеризує рівень професійної готовності майбутнього фахівця спеціальності 013 «Початкова освіта» до мистецько-освітньої діяльності); *технологічного* (передбачає реалізацію процесу професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у галузі мистецької освіти як сукупності мети, змісту, методів, технологій, гарантованого досягнення результатів); *діяльнісного* (має на меті формування готовності до мистецько-освітньої діяльності через динамічну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу в умовах інноваційного навчального середовища); *компетентнісного* (визначає спрямованість професійної підготовки на формування загальних, професійних і предметних компетентностей та розвиток здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у ситуаціях професійно-педагогічної діяльності у галузі мистецької освіти). Доведено, що визначення наукових підходів сприяє цілісному вивченню проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти.

У другому розділі – **«Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій»** – представлено концепцію та структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій; визначено структуру та показники компонентів професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до мистецько-освітньої діяльності.

Теоретичне обґрунтування структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій зумовило визначення базових ідей та принципів авторської концепції, які розкривають мету і завдання, зміст, умови та шляхи реалізації окресленого педагогічного процесу.

В основу авторської концепції покладено базові ідеї про: *цілісність і*

неперервність процесу формування професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до мистецько-освітньої діяльності; *гуманітаризацію* і *гуманізацію* професійної підготовки вчителя шляхом визнання пріоритетності загальнокультурних, національних, художньо-естетичних, професійно-педагогічних цінностей як складових готовності до мистецько-освітньої діяльності у середовищі початкової школи; *інноватизацію* змісту, форм, методів, технологій підготовки майбутнього фахівця педагогічного профілю; *інформатизацію* процесуальної складової вищої педагогічної освіти шляхом широкого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та підвищення рівня інформаційної культури сучасного педагога.

Спроекована модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій (рис. 1) складається з таких блоків: *цільового* (реалізує соціальне замовлення та мету професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти); *теоретико-методологічного* (ґрунтується на сучасних наукових підходах, концептуальних положеннях та принципах професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи); *організаційно-методичного* (включає етапи реалізації моделі, формування інноваційного середовища як сукупності психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов, науково-методичне забезпечення, предметну специфіку процесу професійної підготовки, форми, методи, інноваційні технології); *діагностично-результативного* (характеризує контролюючу функцію досліджуваного процесу, структурні компоненти, рівні та критерії сформованості професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності).

Важливого значення у структурі авторської моделі набуло *інноваційне середовище професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності*. Його охарактеризовано рядом умов: наявністю емоційно-сприятливого клімату та взаємостосунків співпраці і співтворчості між викладачами і студентами; створенням атмосфери, наповненої духовно-просвітницьким художньо-мистецьким змістом; формуванням індивідуально-творчого стилю майбутньої професійної діяльності; запровадженням широкого спектру організаційних форм у поєднанні з інноваційними освітніми технологіями; підвищенням рівня професійної компетентності викладача у галузі мистецької освіти; оновленням матеріально-технічної бази та навчально-методичного забезпечення.

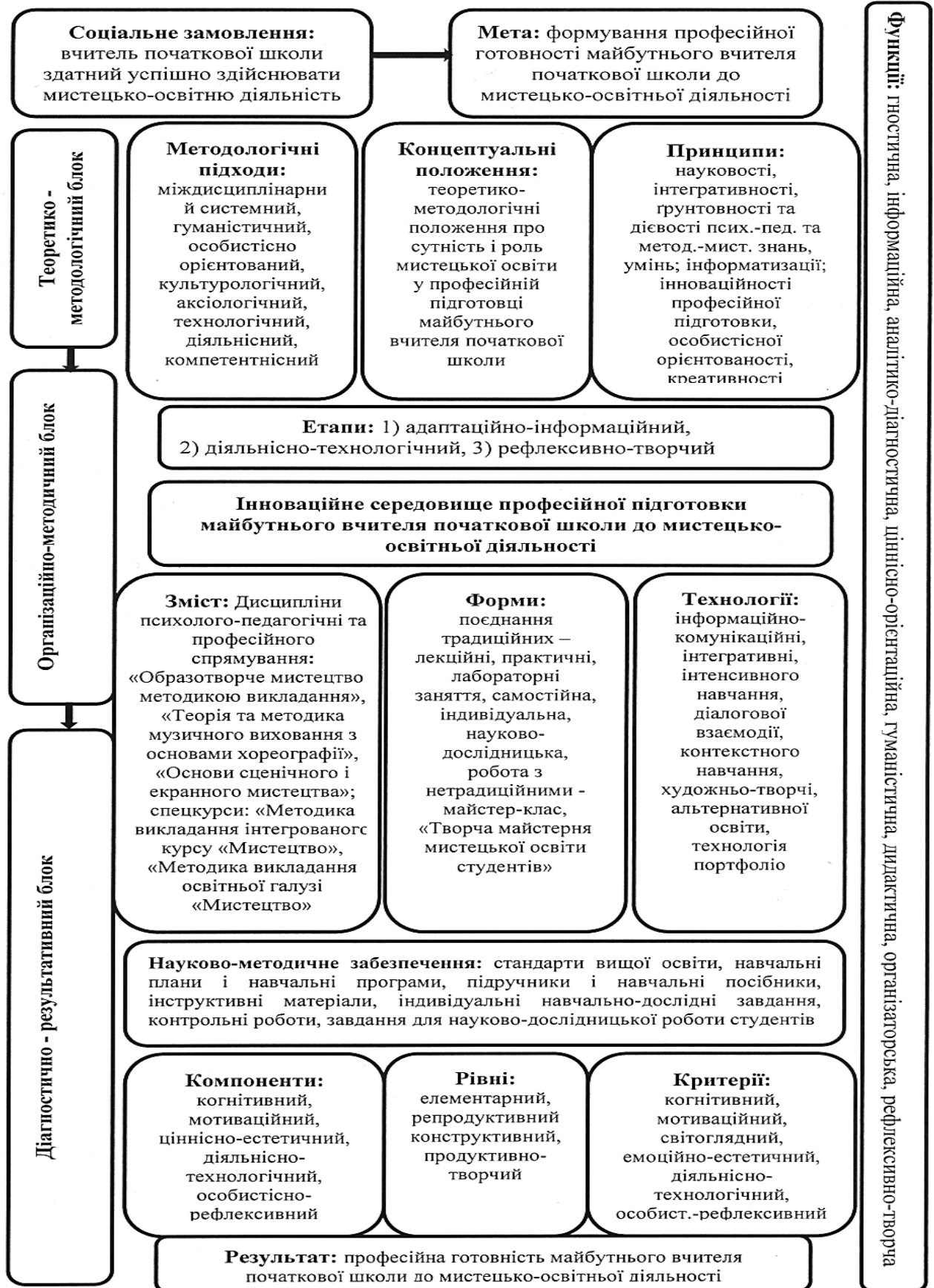

Рис. 1. Структурно-функціональна модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій

Професійна готовність до мистецько-освітньої діяльності майбутніх учителів початкової школи у межах дослідження тлумачиться як інтегроване утворення особистості, спрямоване на ефективне розв'язання освітніх завдань за допомогою сформованої системи психолого-педагогічних та методико-мистецьких знань, умінь, мотивів і ціннісних ставлень, а також якостей та здібностей педагога, необхідних для ефективного виконання всіх видів мистецько-освітньої діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку учнів початкової школи. Складниками такої професійної готовності визначено *мотиваційний, когнітивний, ціннісно-естетичний, діяльнісно-технологічний, особистісно-рефлексивний* компоненти, які знаходяться в нерозривній єдності.

Обґрунтовано *критерії* професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності: *мотиваційний* – спрямованість та мотивація на розв'язання художньо-педагогічних проблем у полі майбутньої професійної діяльності; *когнітивний* – теоретико-методична обізнаність студентів у галузі мистецької освіти і сформованість педагогічного мислення; *світоглядний* – сформованість знань, поглядів, переконань, системи ціннісних орієнтацій у духовній, культурно-мистецькій площині та сфері практичної професійної діяльності майбутнього вчителя початкової школи; *емоційно-естетичний* – здатність до емпатії, емоційно-естетичного відгуку на явища художньої культури та мистецтва; *діяльнісно-технологічний* – сформованість специфічного мистецького досвіду художньо-творчої діяльності майбутніх учителів, орієнтованої на забезпечення продуктивного входження в соціокультурну та освітню практику на засадах педагогічної інноватики; *особистісно-рефлексивний* – здатність до рефлексії та педагогічної творчості.

У третьому розділі – **«Методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій»** – визначено методичні засади та критерії відбору інноваційних педагогічних технологій для професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи в галузі мистецької освіти та розкрито організаційно-методичні особливості впровадження інформаційно-комунікаційних, інтенсивних, інтегративних, контекстних, художньо-педагогічних, сензитивно-вербальних, продуктивно-творчих, альтернативних технологій.

З'ясовано методичні засади професійної підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій, що передбачають: створення інноваційного середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності; впровадження організаційно-методичного забезпечення, що сприяє розвитку компонентів професійної готовності студентів до мистецько-освітньої діяльності (інноваційно-педагогічне спрямування змісту методико-мистецьких дисциплін у вищій школі, включення

інноваційних педагогічних технологій до навчальної дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою викладання», розроблення й упровадження спеціальних навчальних курсів «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» та «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», оптимізацію самотійної, позааудиторної та науково-дослідницької роботи студентів тощо).

Доведено, що на сучасному етапі суспільного розвитку інновації у сфері вищої освіти мають взаємодіяти з інноваційними процесами в економіці, новими соціальними та освітніми стандартами, забезпечуватися новими підручниками, посібниками, оновленням матеріальної бази вищих навчальних закладів, оснащенням комп'ютерами, сучасним обладнанням, підвищенням рівня компетентностей педагогів. Комплекс інновацій у цілях, змісті, умовах, результатах навчання надасть ознак інноваційності українській вищій освіті.

Термін *«інновація»* має багатовимірне значення, оскільки складається з двох форм: новаторської ідеї та процесу, методики, технології її практичної реалізації і результату, що веде до якісних змін в освіті. Визначено, що *інновації в освіті* – це цілеспрямований педагогічний процес розроблення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, технологій, що забезпечують якісні зміни структурних компонентів освіти, модифікацію мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптацію процесу навчання до нових умов.

Інноваційні технології в освітньому процесі розв'язують важливі цілі і завдання: створення у студентів цілісного уявлення про професійні компетентності, їх динаміку і місце в реальній діяльності; набуття навичок міжособистісної взаємодії для співробітництва у сфері педагогічної діяльності; розвиток професійного мислення; формування творчої особистості майбутнього вчителя. Важливим критерієм відбору інноваційних технологій навчання для професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи визначено вплив інновацій на формування компетентностей, необхідних майбутньому фахівцеві для успішної педагогічної діяльності.

Професійна компетентність учителя початкової школи у межах дослідження розглядається як властивість особистості, що виявляється в здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачає застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов. Необхідним чинником набуття майбутніми вчителями початкової школи професійної компетентності визначено належний рівень розвитку в них загальних та предметних компетентностей (філологічної, математичної, науково-природознавчої, технологічної, мистецької), які створюють підґрунтя для

розуміння теоретичних засад змістових ліній освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти і слугують базисом для оволодіння ними відповідними видами методичної компетентності.

Доведено, що означені компетентності здатні формуватися за умови використання інноваційних технологій у процесі професійної підготовки вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти. Обґрунтовано доцільність упровадження інноваційних освітніх технологій: інтенсивних технологій навчання (проблемних навчальних лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять у формі дискусій, ігрового проектування, майстер-класів та творчих майстерень); технологій духовно-світоглядної, естетико-мистецтвознавчої та комплексної інтеграції; технологій діалогової взаємодії; художньо-педагогічних сензитивно-вербальних та продуктивно-творчих освітніх технологій; технологій контекстного навчання (операційно-рольових, навчально-ділових, проблемно-орієнтованих, навчально-рольових та навчально-педагогічних ігор; імітаційного моделювання; аналізу ситуацій професійної діяльності); інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до реалізації змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти обрано інноваційні освітні технології, що забезпечують ефективне впровадження авторської структурно-функціональної моделі.

У четвертому розділі – **«Діагностика професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності»** – представлено методику констатувального етапу експерименту; охарактеризовано сучасний стан підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» до мистецько-освітньої діяльності у вищих навчальних закладах України; визначено критерії та рівні професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до мистецько-освітньої діяльності; здійснено моніторинг сформованості її провідних компонентів на констатувальному етапі експерименту.

На основі вивчення сучасного стану ступеневої підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти за допомогою методу порівняльного аналізу навчальних планів, навчальних і робочих програм дисциплін щодо визначення кількісної та якісної представленості мистецького компоненту в змісті професійної підготовки фахівців спеціальності 013 «Початкова освіта» та дисциплін, які репрезентують сучасні освітні технології навчання і виховання учнів початкових класів, з'ясовано про нагальну необхідність пошуку інноваційних технологій, які б сприяли розвитку творчої особистості педагога. Ефективність таких технологій забезпечується шляхом їх узгодження з необхідними фаховими компетентностями, визначеними стандартами вищої освіти для спеціальності 013 «Початкова

освіта» і забезпеченням індивідуального впливу на розвиток особистісних, професійних якостей майбутніх учителів початкової школи.

У дослідженні окреслено чотири рівні професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до мистецько-освітньої діяльності: *елементарний рівень* охарактеризовано безсистемністю і частковістю психолого-педагогічних та методико-мистецьких знань, відсутністю здатності їхнього застосування у професійній діяльності в середовищі початкової школи; *репродуктивний рівень* визначено наявністю психолого-педагогічних та методико-мистецьких знань, неусвідомленістю їхніх міждисциплінарних зв'язків, частковими можливостями поєднувати здобуті знання з педагогічною практикою; *конструктивний рівень* відображено рівнем підготовки, що характеризує наявність необхідного обсягу психолого-педагогічних та методико-мистецьких знань, усвідомленістю їх інтегрованого характеру, вмінням використовувати професійні знання для розв'язання типових та нестандартних педагогічних ситуацій у галузі мистецької освіти, варіативністю педагогічного мислення; *продуктивно-творчий рівень* окреслено сформованістю системи психолого-педагогічних та методико-мистецьких знань, усвідомленням їхнього інтегрованого характеру та міждисциплінарних зв'язків, здатністю творчо використовувати професійні знання і вміння для розв'язання нестандартних педагогічних ситуацій у галузі мистецької освіти в середовищі початкової школи, креативністю педагогічного мислення, впровадженням інновацій.

Для вивчення рівнів сформованості виокремлених компонентів професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності на констатувальному етапі реалізовано *комплекс методик дослідження*: діагностика професійної спрямованості особистості (адаптована методика Б. Басса); діагностування особистості на мотивацію до мистецько-освітньої діяльності; анкета на виявлення рівня сформованості професійно-педагогічних знань і уявлень; письмова діагностична робота на визначення якості методико-мистецьких знань; анкета для визначення здатності педагогічної комунікації; анкета для виявлення сформованості ціннісних орієнтацій студентів; діагностика рівня емпатійних здібностей (діагностика рівня емпатії В. Бойко); авторська діагностика емоційно-естетичної готовності до мистецько-освітньої діяльності; анкета на виявлення рівня сформованості професійно-педагогічних умінь і навичок у галузі мистецької освіти; діагностика художньо-творчої креативності (опитувальник креативності Д. Джонсона); діагностика здатності до особистісної рефлексії та оцінних навичок мистецько-освітньої діяльності (інтерпретована методика О. Карпова).

Для проведення педагогічного експерименту визначено репрезентативну вибірку кількості студентів спеціальності «Початкова освіта» вищих навчальних закладів різних регіонів України. До констатувального

експерименту було залучено 602 студенти. Контрольну групу становили 308 осіб, а експериментальну – 294 респонденти з усіх визначених експериментальних ВНЗ. Проведена діагностика компонентів професійної готовності майбутніх учителів початкової школи мистецько-освітньої діяльності дозволила зробити висновки про інтегровані показники сформованості цієї якості на констатувальному етапі експерименту. Простежено тенденцію домінування репродуктивного рівня професійної готовності 57,1% – у КГ та 58,5 – в ЕГ; елементарний рівень визначено показниками 11,4% – у КГ та 12,2 – в ЕГ; конструктивний рівень становить 19,5% – у КГ та 16,0 – в ЕГ; продуктивно-творчий відповідно – 12,0% – у КГ та 13,3 – в ЕГ. На основі порівняння обчислених емпіричних даних значення критерію Колмогорова-Смирнова з критичним значенням $\lambda=1,36$ ($p<0,05$), зроблено висновок, що вони менші за критичне значення. Це означає, що студенти КГ та ЕГ істотно не відрізняються між собою за рівнями сформованості цієї готовності. Отже, сформовані групи можемо вважати ідентичними за компонентними ознаками професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності, а одержані результати – об'єктивними.

Доведено, що змістовий та процесуальний компонент програм професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у галузі мистецької освіти у сучасному вищому навчальному закладі потребують оновлення шляхом упровадження авторської структурно-функціональної моделі.

У п'ятому розділі – **«Організація та проведення дослідно-експериментальної перевірки ефективності структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій»** – представлено програму формувального етапу експерименту; методику впровадження авторської моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти із залученням сучасних освітніх інновацій; висвітлено результати формувального етапу експерименту та визначено перспективи їх використання у навчально-виховному процесі вищої школи.

Розроблення програми експериментальної роботи на формувальному етапі передбачало визначення цілей, етапів, змісту, методів і діагностичних завдань з метою перевірки ефективності структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій.

До формувального етапу було залучено 602 студенти. Контрольну групу становили 308 осіб, а експериментальну – 294 респонденти з усіх визначених експериментальних ВНЗ. Відносна однорідність студентів КГ та ЕГ за

кількісними і якісними показниками забезпечила достовірність результатів дослідження. Дієвість упровадженої структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи засобами інноваційних технологій, оновлення змісту навчального курсу «Образотворче мистецтво з методикою викладання», запровадження спеціальних навчальних курсів «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво», «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», використання можливостей самостійної роботи студентів, а також оптимізація науково-дослідницької роботи зумовили значні зміни в структурних компонентах професійної готовності респондентів експериментальної групи.

Впровадження авторської моделі реалізовано у три етапи: *адаптаційно-інформаційний, діяльнісно-технологічний, рефлексивно-творчий*.

Метою першого етапу – *адаптаційно-інформаційного* (I-III курс) – передбачено формування уявлення про майбутню професію вчителя початкових класів, специфіку мистецько-освітньої діяльності в умовах початкової школи та засвоєння системи психолого-педагогічних і методико-мистецьких знань. Означену мету реалізовано шляхом визначення цілей і завдань професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи, розвитку професійної мотивації та особистісних якостей фахівця, формування спрямованості на здобуття знань і вмінь, інтересу до обраної спеціальності під час вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Основи педагогіки, теорія і методика виховання», «Дидактика», «Педагогічна майстерність», «Педагогічні технології» та усвідомлення важливості мистецько-освітньої діяльності в системі навчання, виховання і розвитку учнів початкової школи.

Забезпечено умови успішної реалізації мети адаптаційно-інформаційного етапу: створено інноваційне середовище професійної підготовки вчителів початкової школи у галузі мистецької освіти, спрямоване на самореалізацію майбутнього фахівця на основі застосування інтенсивних, діалогових, контекстних та інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечено міждисциплінарні зв'язки психолого-педагогічної і методико-мистецької складових підготовки; здійснено формування науково-теоретичних знань, прикладних умінь, інтенсифікацію самостійної та науково-дослідної роботи студентів; оновлено навчально-методичні комплекси дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою», «Основи сценічного та екранного мистецтва з методикою навчання».

Метою другого – *діяльнісно-технологічного* етапу (IV-V курс) – визначено формування в майбутніх учителів початкової школи здатності до реалізації функцій мистецько-освітньої діяльності в умовах навчання, виховання і

розвитку учнів початкових класів, оволодіння загальнопедагогічними та специфічними художньо-творчими технологіями.

Для реалізації цієї мети здійснено оптимальне поєднання теоретичної і практичної складових підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» до мистецько-освітньої діяльності, набуття ними загальних, фахових компетентностей, зокрема, педагогічної, психологічної, методичної, мистецької під час проведення аудиторних занять шляхом включення у майбутню професійно-педагогічну і мистецько-освітню діяльність. Забезпечено умови реалізації мети діяльнісно-технологічного етапу: інтегровано психолого-педагогічну і методико-мистецьку, теоретичну та практичну складові професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, здійснено її моніторинг; упроваджено активне використання інтенсивних, контекстних, інтегративних, художньо-педагогічних технологій під час вивчення спецкурсу «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», створено художньо-мистецький культурний контекст навчання студентів, оптимізовано самостійну і науково-дослідну роботу.

Метою третього – *рефлексивно-творчого* етапу (VI курс) – визначено формування у майбутнього вчителя здатності до рефлексії досвіду власної професійної діяльності, удосконалення умінь і навичок мистецько-освітньої діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку учнів початкової школи.

Окреслену мету реалізовано шляхом стабілізації і корекції сформованих психолого-педагогічних та методико-мистецьких знань і вмінь студентів спеціальності 013 «Початкова освіта», становлення індивідуального стилю мистецько-освітньої діяльності майбутніх учителів, формування здатності оцінки і самооцінки набутого досвіду, закріплення вмінь і навичок самостійної та науково-дослідної роботи. Забезпечено умови реалізації мети рефлексивно-творчого етапу: розроблено спецкурс професійного спрямування «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» із залученням інноваційних технологій, у якому інтегровано педагогічну і методико-мистецьку складові підготовки, використано професійно орієнтовані технології (контекстне навчання з поєднанням інтенсивних технологій, художньо-мистецьку проектну діяльність, майстер-класи з основ народної творчості, опанування художніх технік, обміну педагогічним досвідом, «Творчу майстерню мистецької освіти студентів», педагогічне портфоліо).

На усіх етапах було використано інтерактивні методичні комплекси навчальних дисциплін професійної підготовки (друковані, відеоматеріали, комп'ютерні навчальні програми, дистанційні курси) та інформаційно-методичні ресурси (електронні та мультимедійні посібники, довідково-інформаційні системи, тренувальні програми для закріплення знань, контролюючі програми для їх моніторингу, програмові педагогічні засоби). Для

розробки таких програм використовувалися пакети Microsoft Word, Excel, Microsoft Power Point, Corel Draw, Open Office, Teach Book Constructor та інші.

У процесі експериментальної роботи окреслено зв'язки між виокремленими характеристиками професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності за допомогою факторного аналізу, що передбачає застосування пакету SPSS Statistics 17.0. На основі узагальнення його результатів сформульовано висновки:

- найбільший вплив у цілісному процесі формування у майбутніх учителів початкової школи професійної готовності до мистецько-освітньої діяльності належить факторним ознакам, які пов'язують мотиваційний і когнітивний (0,947), ціннісно-естетичний та когнітивний компоненти (0,931);

- простежується тісний зв'язок між факторами, які визначають ціннісно-естетичний і діяльнісно-технологічний компоненти (0,864);

- дієвим у професійній підготовці студентів до мистецько-освітньої діяльності у початковій школі є фактор, що безпосередньо пов'язаний із особистісно-рефлексивним та діяльнісно-технологічним компонентом (0,812).

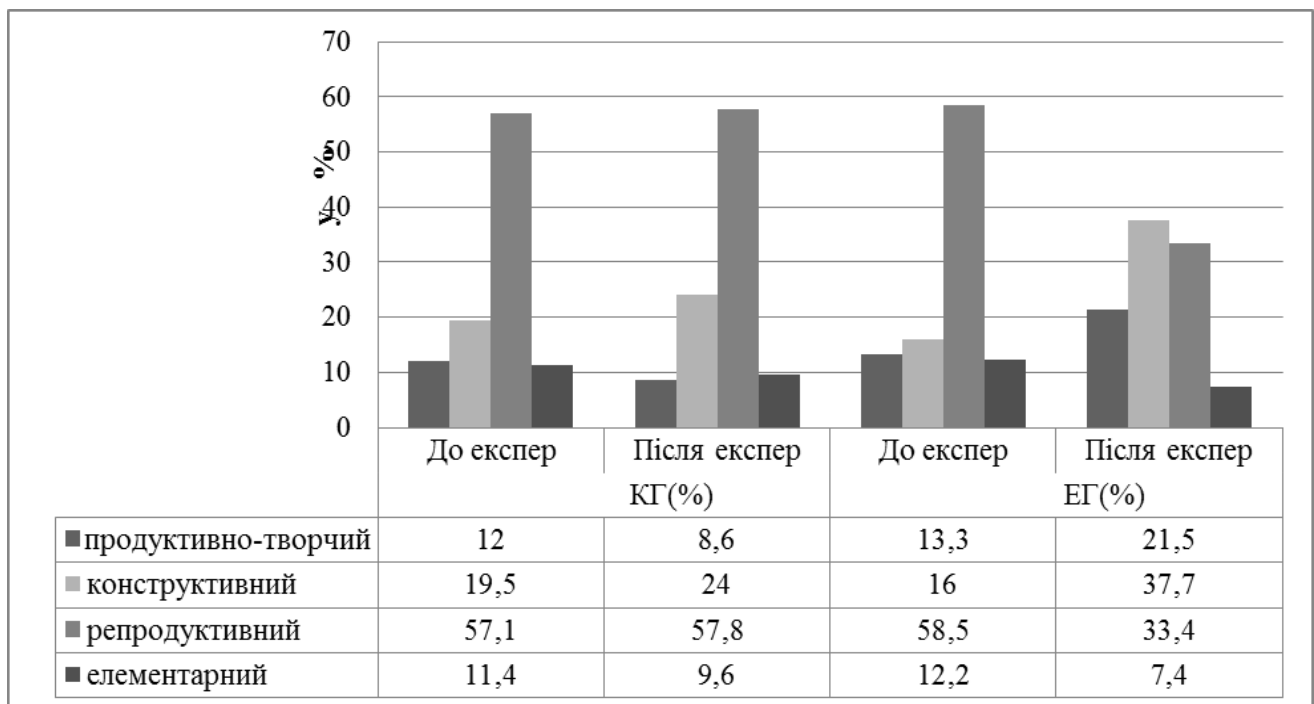
Після завершення експерименту простежено позитивну динаміку підвищення рівня професійної готовності у студентів ЕГ у той час, як у КГ ці зміни виявилися менш значущими. Результати контрольного зрізу (табл. 1, рис. 2) засвідчили: у випускників ВНЗ продуктивно-творчий рівень сформованості професійної готовності зафіксований у КГ на початку експерименту лише в 12 % та 8,6 % осіб – після його проведення (в ЕГ ці показники відповідно становлять 13,3 % та 21,5 %); конструктивний – у 19,5 % респондентів до експерименту та 24 % – після його завершення (в ЕГ виявлено значно вищі результати – відповідно 16 % та 37,7 %); репродуктивний – показали практично однакова кількість студентів КГ на початку й наприкінці експерименту – 57,1 % та 57,8 %, водночас в ЕГ кількість студентів істотно змінилася – відповідно 58,5 % та 33,4 %; елементарний – у КГ змінився відповідно з 11,4 % на 9,6 % від загальної кількості респондентів, а в ЕГ ця кількість суттєво зменшилась із 12,2% до 7,4 %, що є фактично приростом. За всіма показниками приріст професійної готовності до мистецько-освітньої діяльності на формувальному етапі експерименту становить 14,14 %, що є позитивним результатом.

У студентів ЕГ, де впроваджувалась авторська модель, відбулися статистично достовірні зсуви у бік зростання як окремих складових так і цілісної професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності в цілому, оскільки порівняння емпіричних значень критерію з критичним показує, що виконується співвідношення:

$$\lambda_{\text{емп}}=3,48>1,36=\lambda_{\text{к.}}$$

Динаміка професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності

Рівні	КГ				ЕГ			
	До експер (n=308)		Після експер (n=308)		До експер (m=294)		Після експер (m=294)	
	f	%	f	%	f	%	f	%
продуктивно-творчий	37	12,0	26	8,6	39	13,3	63	21,5
конструктивний	60	19,5	74	24,0	47	16,0	111	37,7
репродуктивний	176	57,1	178	57,8	172	58,5	98	33,4
елементарний	35	11,4	30	9,6	36	12,2	22	7,4

Рис. 2. Розподіл респондентів за рівнями професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності до і після експерименту

Достовірність отриманих даних на формуальному етапі педагогічного експерименту перевірено за допомогою статистичного критерію Колмогорова-Смирнова. Для дослідження парних зв'язків між змінними, а також між факторними і результативними ознаками професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності використано

метод лінійної кореляції К. Пірсона та метод Є. Пустильника для перевірки відповідності емпіричних даних законам нормального розподілу.

Позитивна динаміка сформованості виокремлених складових професійної готовності свідчить про ефективність структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. Це підтверджено результатами кількісного і якісного аналізу сформованості у студентів вищих навчальних закладів готовності до означеного виду професійної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання актуальної наукової проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій, що дозволило зробити висновки.

1. З'ясовано, що у сучасних суспільних умовах перед вищою педагогічною освітою постала вимога формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовлених до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, реалізації її інтелектуального та культурного потенціалу. Розв'язання цієї проблеми вимагає від учителя сформованості широкого кола професійних компетентностей: глибокого усвідомлення особистісно орієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації навчально-виховного процесу з дисциплін художньо-естетичного циклу, мистецької грамотності, оволодіння інноваційними педагогічними технологіями. Вивчення стану розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій у педагогічній теорії і практиці діяльності вищих навчальних закладів дозволяє стверджувати про відсутність цілісного системного дослідження у цій сфері. У вітчизняній педагогічній науці здійснюються наукові розвідки проблем підготовки фахівців у системі вищої освіти, теорії і методики професійного становлення педагога початкової школи, теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до викладання мистецьких дисциплін та естетичного виховання учнів, використання освітніх інновацій у педагогіці вищої школи і професійній підготовці вчителя.

На основі аналізу зарубіжного досвіду фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання мистецьких дисциплін у системі початкової, загальної освіти європейських країн визначено основні тенденції до: державної підтримки розвитку мистецької освіти в Австрії, Іспанії, Великобританії, Фінляндії та співробітництво Міністерства освіти і Міністерства культури Німеччини, Польщі, Франції; зростання ролі

неперервності професійної підготовки вчителя у галузі мистецької освіти; застосування міждисциплінарного підходу до розроблення змісту національних освітніх програм професійно-педагогічної підготовки, який полягає у створенні перехресних шляхів між мистецьким та іншими компонентами навчання студентів; поширення явища академічної мобільності, що є своєрідною платформою для створення єдиного європейського освітнього простору; домінування компетентнісного підходу у процесі педагогічної підготовки високопрофесійних кадрів; активного упровадження інноваційних педагогічних технологій до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти; удосконалення практичної підготовки шляхом залучення професійних митців, художніх колективів, культурних інституцій, використання їх як баз практик для підготовки майбутніх учителів до навчання мистецьких дисциплін учнів початкової школи.

2. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади розв'язання проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. Доведено доцільність розгляду предмета дослідження на філософському рівні з позицій філософії освіти, культурології, мистецтвознавства; на загальнонауковому рівні – шляхом окреслення характеристик змісту, інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності на основі застосування загальнодидактичних принципів, керівних ідей мистецької освіти та професійної підготовки й загальнонаукових підходів; на конкретнонауковому рівні – у площинах, одна з яких визначається особливостями процесу професійної підготовки педагога до мистецько-освітньої діяльності у вищому навчальному закладі, а інша – багатогранністю впливу інноваційних технологій на цей процес.

Методологічним підґрунтям проектування концептуальних засад ефективної професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій навчання визначено положення гуманістичного, культурологічного, аксіологічного, системного, міждисциплінарного, особистісно орієнтованого, технологічного, діяльнісного та компетентнісного наукових підходів.

3. У результаті здійсненого аналізу понятійно-термінологічного апарату дослідження визначено блоки понять відповідно до їх категоріальних ознак: перший – складають поняття, які у міждисциплінарному дискурсі характеризують сутнісні ознаки та категорії мистецької освіти; другий – формулюють терміносистему педагогічної інноватики та слугують для розроблення моделі та методичних засад інноваційного процесу; третій – вміщує поняття, які окреслюють процеси професійної підготовки майбутніх

фахівців до мистецько-освітньої діяльності в умовах інноваційної моделі педагогічного процесу.

На основі міждисциплінарного категоріально-компонентного аналізу, здійсненого у філософському, культурологічному, психолого-педагогічному та мистецтвознавчому аспектах, поняття «мистецька освіта» тлумачиться як процес і результат навчання, виховання, розвитку і саморозвитку особистості, спрямований на формування її духовної культури та художньо-творчої самосвідомості, яка включає мистецькі знання та уявлення, систему ціннісних орієнтацій, розвинену емоційно-почуттєву сферу, що скеровують до творчого самовиразу в мистецькій діяльності та спонукають до спілкування з художньою культурою впродовж усього життя.

Виявлено, що термін «інновація» має багатовимірне значення, оскільки складається з двох форм: новаторської ідеї та процесу, методики, технології її практичної реалізації та результату, що призводить до якісних змін в освіті. Визначено, що інновації в освіті – це цілеспрямований педагогічний процес розроблення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, технологій, реалізація яких призводить до якісних змін структурних компонентів освіти, модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових умов.

З'ясовано, що професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти – це процес засвоєння знань, умінь, способів дій, необхідних для здійснення мистецько-освітньої діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку дітей молодшого шкільного віку та його неперервного професійного вдосконалення.

4. Теоретичне обґрунтування структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій здійснено на основі визначення методологічних підходів, базових ідей та принципів авторської концепції, які розкривають мету і завдання, зміст та умови, шляхи реалізації окресленого педагогічного процесу. В основу авторської концепції покладено базові ідеї світоглядного, методологічного та ціннісного характеру, які є підґрунтям реформування вищої педагогічної освіти (гуманітаризації і гуманізації, інформатизації, інноватизації, неперервності та ступеневості мистецької освіти).

На основі представленої концепції розроблено структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій, яка відтворює специфіку і внутрішню організацію педагогічного процесу. Авторська модель представляє систему взаємопов'язаних блоків (цільового, теоретико-методологічного, організаційно-методичного, діагностично-результативного).

Охарактеризовано теоретико-пізнавальні функції моделі (гностичну, інформаційну, аналітико-діагностичну, ціннісно-орієнтаційну, гуманістичну, дидактичну, організаторську, рефлексивно-творчу), що передбачає методологічне осмислення складових складної структурованої педагогічної системи.

5. Визначено, що професійна готовність до мистецько-освітньої діяльності майбутніх учителів початкової школи – це інтегроване утворення особистості, спрямоване на ефективне розв'язання освітніх завдань за допомогою сформованої системи психолого-педагогічних та методико-мистецьких знань, умінь, мотивів і ціннісних ставлень, а також якостей та здібностей педагога, необхідних для ефективного виконання всіх видів мистецько-освітньої діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку учнів початкової школи. Складниками досліджуваної готовності визначаємо мотиваційний, когнітивний, ціннісно-естетичний, діяльнісно-технологічний, особистісно-рефлексивний компоненти. Охарактеризовано їх взаємозв'язок та взаємозумовленість.

Обґрунтовано критерії професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності: мотиваційний, когнітивний, світоглядний, емоційно-естетичний, діяльнісно-технологічний, особистісно-рефлексивний.

Окреслено чотири рівні професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до мистецько-освітньої діяльності: елементарний, репродуктивний, конструктивний, продуктивно-творчий.

6. Розроблено методичні засади професійної підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій: створення інноваційного середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності; впровадження організаційно-методичного забезпечення для розвитку компонентів професійної готовності студентів до мистецько-освітньої діяльності: інноваційно-педагогічне спрямування змісту методико-мистецьких дисциплін у вищій школі, зокрема включення інноваційних педагогічних технологій до навчальної дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою», «Основи сценічного та екранного мистецтва з методикою навчання», розроблення й упровадження спеціальних навчальних курсів «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво», «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»; оптимізація самостійної, позааудиторної та науково-дослідницької роботи.

7. Програму та методику дослідно-експериментальної роботи щодо перевірки ефективності структурно-функціональної моделі процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій проведено у кілька етапів

із визначенням завдань та науково-педагогічних методів організації дослідження. Виявлено позитивні зміни у рівнях сформованості професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до мистецько-освітньої діяльності в ЕГ порівняно з КГ. Зростання рівня цієї готовності в студентів ЕГ зумовлено впровадженням авторської моделі. За всіма показниками приріст професійної готовності до мистецько-освітньої діяльності на формувальному етапі експерименту становить 14,14 %, що є позитивним результатом.

Достовірність отриманих даних перевірено за допомогою статистичного критерію Колмогорова-Смирнова, метода лінійної кореляції К. Пірсона, метода Є. Пустильника для перевірки відповідності емпіричних даних законам нормального розподілу, факторного аналізу (пакет SPSS Statistics 17.0).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальшого наукового пошуку потребує: багатопланове вдосконалення та розроблення теоретико-методичного супроводу для застосування інноваційних технологій мистецької освіти у системі післядипломної педагогічної освіти; дослідження теоретико-методологічних засад підготовки до мистецько-освітньої діяльності майбутніх учителів середньої та старшої школи; моделювання мистецько-освітнього простору навчальних закладів різних типів, просвітницької діяльності в художньо-педагогічній галузі тощо.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях автора:

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження

1. Красовська, О. О. 2017. *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій*: [монографія]. Рівне: О. Зень.
2. Красовська, О. О., 2012. Особистісно орієнтований підхід до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти. В: О. А. Дубасенюк, ред. *Особистісно орієнтований підхід*: [монографія]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. с. 225-237.
3. Красовська, О. О., 2012. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у галузі мистецької освіти: теоретико-методологічний аспект. В: О. А. Дубасенюк та Н. Г. Сидорчук, ред. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку*: зб. наук. пр. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. с. 59-67.
4. Красовська, О. О., 2012. Реалізація інноваційних технологій мистецької освіти в системі формування креативної особистості майбутнього вчителя початкової школи. В: О. А. Дубасенюк, ред. *Теоретичні і прикладні аспекти*

- розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. с. 234-248.*
5. Красовська, О. О., 2014. Художньо-педагогічні знання у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. В: О. А. Дубасенюк, ред. *Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: [монографія]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. с. 294-317.*
  6. Красовська, О. О. та Виговський, І. В., 2012. Використання інноваційних освітніх технологій у фаховій підготовці творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, № 4, с. 131-141.
  7. Красовська, О. О., 2015. Використання інтегративних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення: зб. наук. пр. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. с. 123-132.*
  8. Красовська, О. О. та Лісова, С. В., 2017. Досвід професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти в країнах Європейського Союзу. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, №2 (18), с. 34-42.
  9. Красовська, О. О., 2014. Дидактична структура та типи уроків образотворчого мистецтва у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Нова педагогічна думка*, № 1, с. 73-78.
  10. Красовська, О. О., 2014. Загальні засади впровадження педагогічної інноватики до процесу професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в галузі мистецької освіти. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди»*. Київ: Гнозис. с. 226-234.
  11. Красовська, О. О., 2016. Компетентнісний підхід до розроблення стандартів вищої освіти в галузі знань «Освіта». *Молодь і ринок*, № 5 (136), с. 64-68.
  12. Красовська, О. О., 2015. Компоненти та критерії професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, (III) 21, Issue: 43, с. 30-34.
  13. Красовська, О. О., 2013. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи у галузі мистецької освіти на основі застосування інноваційних технологій. В: *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія: Зб. статей: Ялта: РВВ КГУ. с. 181-188.*
  14. Красовська, О. О., 2014. Концепція професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. В: *Педагогіка вищої школи: методологія,*

- теорія, технології*: зб. наук. пр. КДПУ ім. В. Винниченка. Кіровоград. с. 343-348.
- 15.Красовська, О. О., 2012. Методи мистецького навчання молодших школярів у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Нова педагогічна думка*, № 3, с. 108-114.
  - 16.Красовська, О. О., 2015. Методичні засади впровадження інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, № 1 (13), с. 37-47.
  - 17.Красовська, О. О., 2015. Міждисциплінарний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 3 (56), с. 24-32.
  - 18.Красовська, О. О., 2011. Мистецька освіта в структурі професійної підготовки вчителя початкових класів. *Нова педагогічна думка*, № 2, с. 117-120.
  - 19.Красовська, О. О., 2014. Мистецька освіта в системі формування особистості вчителя початкової школи. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*: Зб. статей. Ялта: РВВ КГУ. с. 93-100.
  - 20.Красовська, О. О., 2013. Модель професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у галузі мистецької освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. пр. Умань: УДПУ ім. П. Тичини. с. 123-131.
  - 21.Красовська, О. О., 2011. Модернізація мистецької освіти майбутніх учителів початкової школи за кредитно-модульною системою навчання в контексті приєднання України до Болонського процесу. *Вища освіта України*. Київ: Вища школа. с. 254-261.
  - 22.Красовська, О. О., 2014. Обґрунтування цілей професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. пр. Умань: УДПУ ім. П. Тичини. с. 94-102.
  - 23.Красовська, О. О. 2014. *Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі*. Навч.-метод. посіб. Львів: Новий світ – 2000.
  - 24.Красовська, О. О., 2015. Організація професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти на засадах контекстного навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 3 (37), с. 67-74.
  - 25.Красовська, О. О., 2012. Особистісна спрямованість мистецької освіти у системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічний пошук*, № 3, с. 16-21.

- 26.Красовська, О. О., 2013. Принципи відбору та структурування змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. Оновлення змісту, методів та організаційних форм виховання учнівської та студентської молоді. Наукові записки РДГУ: зб. наук. пр. Рівне: РДГУ. с. 37-40.
- 27.Красовська, О. О., 2016. Професійна готовність майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-освітньої діяльності. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, № 2 (16), с. 98-108.
- 28.Красовська, О. О. та Міськова, Н. М., 2012. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у галузі мистецької освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, № 4, с. 74-82.
- 29.Красовська, О. О., 2012 Реалізація інноваційних технологій мистецької освіти в системі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, № 4, с. 131-141.
- 30.Красовська, О. О., 2015. Системный подход к моделированию профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в области художественного образования средствами инновационных технологий. *Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика и психология*, № 2 (21), с. 86-91.
- 31.Красовська, О. О., 2014. Сучасні наукові здобутки у галузі теорії та методики мистецької освіти. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, № 2 (12), с. 68-77.
- 32.Красовська, О. О., 2010. Сучасні підходи формування фахової компетентності студентів педагогічних факультетів до викладання мистецьких дисциплін у початкових класах. *Вища освіта України*, № 3, с. 388-394.
- 33.Красовська, О. О., 2012. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у галузі мистецької освіти. *Вісник ЖДУ ім. І. Франка*, № 4, с. 113-117.
- 34.Красовська, О. О. 2016. *Технології викладання освітньої галузі «Мистецтво»*. Навч.-метод. посіб. Львів: Світ-2000.
- 35.Красовская, О. О., 2014. Технологии интерактивного взаимодействия в процессе профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в отрасли художественного образования. *Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика и психология*, № 4 (19), с. 93-96.
- 36.Красовська, О. О., 2015. Технології культурологічного підходу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти. *Sciense end Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, (III) 21, Issue: 43, с. 25-29.

- 37.Красовська, О. О., 2013. Технології формування творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. с. 127-132.
- 38.Красовська, О. О., 2015. Технологічний аспект підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності у галузі мистецької освіти. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, № 2 (14), с. 156-166.
- 39.Красовська, О. О., 2014. Удосконалення педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології наук*, № 1, с. 395-405.
- 40.Красовська, О. О., 2013.Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. Київ: Гнозис, 2013. с. 350-357.
- 41.Красовська, О. О., 2014. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи засобами інтенсивних технологій. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія*. Ялта: РВВ КГУ. с. 178-184.
- 42.Красовська, О. О., 2016. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в галузі мистецької освіти. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, № 1 (15), с. 39-49.
- 43.Красовська, О. О., 2013. Художньо-педагогічні інноваційні технології та компетентності майбутніх фахівців початкової школи у галузі педагогіки мистецтва. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. БДПУ*, № 2, с. 71-77.
- 44.Красовська, О. О., 2015. Художньо-педагогічні креативні технології у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи в галузі мистецької освіти. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*, № 1 (13), с. 64-73.
45. Krasovska, O. O., 2014. Forming professional competency of future primary school teachers by means of artistic-pedagogical techniques. *British Journal of Science. Education and Culture*, № 1 (5), p. 323-329.
46. Krasovska, O. O., 2014. The conception of professional training of future primary school teachers in the field of art education by means of information technologies. *European humanities studies: State and Society. Europejskie studia humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo*, № 2, p. 123-130.

Опубліковані праці апробаційного характеру

- 47.Красовська, О. О., 2015. Використання альтернативних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи. В: *Актуальные научные исследования в современном мире: материалы VI Междунар. науч.-практ. конф.* Переяслав-Хмельницький. с. 24-34.
- 48.Красовська, О. О., 2013. Впровадження інтерактивного навчання у процесі вивчення дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою викладання». В: *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди.* Темат. вип. «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». Київ: Гнозис. с. 25-29.
- 49.Красовська, О. О., 2013. Зміст вимог державного стандарту початкової загальної освіти до формування предметних компетентностей молодших школярів з образотворчого мистецтва. В: *Вісник Інституту педагогічної освіти: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Концепції розвитку сучасної психології та психотерапії».* с. 48-54.
- 50.Красовська, О. О., 2014. Етапи впровадження педагогічної інноватики до професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Придніпровські соціально-гуманітарні читання.* Матеріали III Всеукр. наук. конф. Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація». с. 181-185.
- 51.Красовська, О. О., 2013. Зміст і методика реалізації художньо-педагогічних технологій у структурі майстер-класу з навчальної дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою викладання». В: *Мистецька освіта: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* Івано-Франківськ. с. 129-139.
- 52.Красовська, О. О., 2013. Знаннявий компонент у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Професійний розвиток педагога.* Матеріали IV регіон. наук.-практ. семінару «Сучасний вчитель початкових класів: реалії та перспективи». Рівне: О. Зень, с. 25-28.
- 53.Красовська, О. О., 2013. Методичні засади реалізації інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти. В: *Інновації у вищій школі: проблеми та перспективи в освіті і науці.* Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. Кременець: Вид-во КГПА ім. Т. Шевченка. с. 54-58.
- 54.Красовська, О. О., 2015. Мистецька освіта в системі професійної підготовки вчителя початкової школи. В: *Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки у XXI столітті: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука. с. 54-58.

- 55.Красовська, О. О., 2014. Оптимізація професійної підготовки студентів педагогічних факультетів засобами інтенсивних технологій навчання. В: *Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Хмельницький: ХГПА. с. 85-87.
- 56.Красовська, О. О., 2014. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. В: *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка. с. 67-73.
- 57.Красовська, О. О., 2013. Проблеми змісту ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Актуальні проблеми сучасної науки*: X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Київ. с. 25-28.
- 58.Красовська, О. О., 2013. Проблеми інформаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. В: *Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі*. Матеріали Всеукр. наук. конф. Дніпропетровськ: Видавництво «Інновація». с. 35-38.
- 59.Красовська, О. О., 2013. Проблеми ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти в умовах вищого педагогічного навчального закладу. В: *Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців*. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Львів. с. 335-338.
- 60.Красовська, О. О., 2012. Реалізація компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти. В: *Сучасний вчитель початкових класів: зростання професіоналізму в системі освіти*. Рівне: РДГУ. с. 88-90.
- 61.Красовська, О. О., 2015. Сензитивно-вербальні технології у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Час мистецької освіти*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди. с. 184-193.
- 62.Красовська, О. О., 2016. Творча майстерня в системі інтенсивних технологій професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Час мистецької освіти*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди. с. 74-82.
- 63.Красовська, О. О., 2014. Тенденції розвитку мистецької освіти України у другій половині XIX – XXI столітті. В: *Час мистецької освіти*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНПУ імені Г. Сковороди. с. 136-144.

- 64.Красовська, О. О., 2014. Технології контекстного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти. В: *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка. с. 265-272.
- 65.Красовська, О. О., 2015. Технологія педагогічного спілкування у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Хмельницький: ХГПА. с. 85-87.
- 66.Красовська, О. О., 2014. Шляхи впровадження педагогічної інноватики до процесу професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в галузі мистецької освіти. В: *Професійний розвиток педагога*. Матеріали наук.-практ. інтернет-конф. «Сучасний вчитель початкових класів: традиції та інновації». Рівне: О. Зень. с. 213-215.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

- 67.Красовська, О. О., 2005. Інноваційні технології формування художньої культури майбутнього педагога. В: *Формування професійної компетентності вчителя в умовах європейської інтеграції*. Вісник ЖДУ ім. І. Франка: зб. наук. пр. Житомир. с. 85-88.
- 68.Красовська, О. О., 2011. Модернізація мистецької освіти майбутніх учителів початкової школи за кредитно-модульною системою навчання в контексті приєднання України до Болонського процесу. *Вища освіта України*. Київ: Вища школа. с. 254-261.
- 69.Красовська, О. О. 2006. *Тематика курсових робіт з методики викладання образотворчого мистецтва у початкових класах*. Методичні рекомендації для студентів 4 курсу педагогічного факультету. Рівне: Тетіс.
- 70.Красовська, О. О. 2006. *Самостійна робота з навчальної дисципліни «Декоративне мистецтво з методикою навчання»*. Методичні рекомендації для студентів 4 курсу педагогічного факультету. Рівне: Тетіс.
- 71.Красовська, О. О. 2006. *Самостійна робота з навчальної дисципліни «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»*. Методичні рекомендації для студентів 4 курсу педагогічного факультету. Рівне: Тетіс.
- 72.Красовська, О. О. 2006. *Самостійна робота з навчальної дисципліни «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво»*. Методичні рекомендації для студентів 4 курсу педагогічного факультету. Рівне: Тетіс.

АНОТАЦІЇ

Красовська О. О. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2017.

У дисертації обґрунтовано теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. Представлено авторську концепцію цієї підготовки на засадах гуманістичного, культурологічного, аксіологічного, системного, міждисциплінарного, особистісно орієнтованого, технологічного, діяльнісного, компетентнісного наукових підходів.

Розроблено й експериментально перевірено структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій; наведено результати діагностування когнітивної, мотиваційної, ціннісно-естетичної, діяльнісно-технологічної та особистісно-рефлексивної складових професійної готовності майбутнього педагога початкових класів до мистецько-освітньої діяльності; впроваджено організаційно-методичне забезпечення підготовки студентів педагогічних факультетів у галузі мистецької освіти та доведено ефективність упровадження авторської моделі. На основі отриманих результатів обґрунтовано перспективні напрями подальшого вивчення проблеми. Результати дослідження впроваджено в практику роботи вищих навчальних закладів України.

Ключові слова: професійна підготовка, мистецька освіта, інноваційні освітні технології, професійна готовність, майбутні вчителі початкової школи, структурно-функціональна модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів.

Красовская О. О. Теоретические и методические основы профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в сфере художественного образования средствами инновационных технологий. – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко. – Житомир, 2017.

В диссертации исследованы теоретические и методические основы

профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в сфере художественного образования средствами инновационных технологий. Представлен историко-педагогический анализ становления и развития теории и практики художественного образования Украины в XIX–XXI веке; изучен зарубежный опыт профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в сфере художественного образования стран Европейского Союза; обоснованы современные методологические подходы к профессиональной подготовке будущих учителей начальных классов: гуманистический, культурологический, аксиологический, личностно ориентированный, системный, междисциплинарный, технологический, деятельностный компетентностный.

Осуществлен категориально-понятийный анализ проблемного поля исследования. Художественное образование рассматривается как процесс и результат обучения, воспитания, развития и саморазвития личности, направленный на формирование ее духовной культуры и художественно-творческого самосознания, которое включает художественные знания и представления, систему ценностных ориентаций, развитую эмоционально-чувственную сферу, что направляют к творческому самовыражению в художественной деятельности и побуждают к общению с художественной культурой на протяжении всей жизни.

Определено, что инновации в образовании – это целенаправленный педагогический процесс разработки, внедрения и распространения в образовательной практике новых идей, средств, технологий, реализация которых приводит к качественным изменениям структурных компонентов образования, модификации цели, содержания, методов, форм обучения и воспитания, адаптации процесса учебы к новым условиям.

Осуществлено теоретическое обоснование структурно-функциональной модели процесса профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в сфере художественного образования средствами инновационных технологий на основе определения методологических подходов, базовых идей и принципов авторской концепции мировоззренческого, методологического и ценностного характера, которые являются основой реформирования высшего педагогического образования (гуманитаризация и гуманизация, информатизация, инноватизация, непрерывность художественного образования).

Разработана и экспериментально проверена структурно-функциональная модель процесса профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в сфере художественного образования средствами инновационных технологий; представлены результаты диагностирования когнитивной, мотивационной, ценностно-эстетической, деятельно-технологической и

лично-рефлексивной составляющих профессиональной готовности будущего педагога начальных классов к художественно-образовательной деятельности; внедрено организационно-методическое обеспечение подготовки студентов педагогических факультетов в сфере художественного образования и подтверждена эффективность внедрения экспериментальной модели.

В процессе экспериментального исследования доказано, что уровень профессиональной готовности студентов к художественно-образовательной деятельности значительно повысился при реализации следующих условий: функционирования процесса профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в сфере художественного образования как целостной системы, компонентами которой являются цель, задачи, содержание, формы, методы и технологии реализации; разработки и внедрения в практику структурно-функциональной модели процесса профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы средствами инновационных технологий; художественно-образовательной направленности содержания профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы с целью формирования когнитивной и ценностно-эстетической составляющей их готовности; усовершенствования деятельно-технологической и лично-рефлексивной составляющих, привлечения студентов к самостоятельной работе и научно-исследовательской деятельности; создания инновационной среды профессиональной подготовки учителя начальной школы в сфере художественного образования на основе интеграции искусства, образования и науки, инноваций; творческой реализации в учебно-воспитательном процессе инновационных технологий: интегративных, интенсивных, информационно-коммуникационных, контекстных, художественно-педагогических, альтернативных, направленных на формирование профессиональной готовности учителя к художественно-образовательной деятельности в условиях начальной школы; применения в профессиональной подготовке разработанного в ходе исследования учебно-методического комплекса дисциплин.

Реализация основных положений и выводов исследования предполагает повышение эффективности профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в сфере художественного образования средствами инновационных технологий в условиях модернизации высшего образования Украины в соответствии с требованиями Болонского процесса. Предложенные педагогические условия, концепция и модель подготовки студентов специальности 013 «Начальное образование», теоретические положения и методические рекомендации исследования могут быть положены в основу разработки нормативных и учебно-методических материалов для использования в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, художественное

образование, инновационные образовательные технологии, профессиональная готовность, будущие учителя начальной школы, структурно-функциональная модель процесса профессиональной подготовки будущих учителей.

Krasovska O. O. Theoretical and methodical principles of professional preparation of future teachers of initial school in industry of artistic education by facilities of innovative technologies. – Manuscript.

Thesis for a Doctor degree in Pedagogics speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. it is the Zhytomyr Ivan Franco State University. – Zhytomyr, 2017.

In doctoral dissertation theoretical and methodical principles of professional preparation of future teachers of initial school are investigational in industry of artistic education by facilities of innovative technologies. Authorial conception of this preparation is worked out on principles humanistic, culturological, axiology, system, interdisciplinary, personality oriented, technological, activity, competent, scientific approaches.

On the basis of conceptual principles it is worked out and the structural-functional model of process of professional preparation of future teachers of initial school is experimentally tested in industry of artistic education by facilities of innovative technologies; the results of diagnosticating of cognitive are presented, motivational, valued-aesthetic, activite-technological and personality-reflection constituents of professional readiness of future teacher of initial classes to artistic-educational activity; it is described organizationally-methodical providing of preparation of students of pedagogical faculties in industry of artistic education and effectiveness of introduction of experimental model is well-proven. On the basis of the got results perspective directions of further study of problem are reasonable. Research results are inculcated in practice of work of higher educational establishments of Ukraine.

Keywords: professional preparation, artistic education, innovative educational technologies, professional readiness, future teachers of initial school, structural-functional model of process of professional preparation of future teachers.